

Tartalomjegyzék

I. RÉSZ

1. fejezet: A jogi felelősség és a polgári jogi felelősség alapkérdései, a Ptk. kártérítési szabályainak rendszere, a deliktuális és kontraktuális felelősség szétválása (MISKOLCZI BODNÁR PÉTER)	21
1. A felelősség	21
2. Jogi felelősség – jogági felelősségek	21
3. Polgári jogi felelősség	22
3.1. Szankció és pozitív jogkövetkezmény	22
3.2. Kártérítési felelősség	23
4. A Ptk. kártérítési szabályainak rendszere	24
4.1. Az 1959-es Ptk. kárfelelősségi rendszere	24
4.2. A hatályos Ptk. felelősségi rendszere	25
4.2.1. A felelősség hatókörének szűkülése	25
4.2.2. A Ptk.-ban szabályozott felelősségi esetek gyarapodása	26
4.2.3. Közös gyökerekre visszavezethető, vagy különálló felelősségek?	26
4.2.4. A deliktuális felelősség szabályainak differenciálódása	27
4.2.5. A kontraktuális felelősség szabályainak differenciálódása	28
4.2.6. A társasági jogi felelősség	29
4.2.7. A deliktuális felelősség körében elhelyezett normák mint mögöttes szabályok	30
4.2.8. A kontraktuális felelősség deliktuális felelősséget kizáró jellege	31
5. A deliktuális és a kontraktuális felelősség szétválása	33
5.1. A szerződésszegéssel okozott károk és a szerződésen kívüli károk eltérései, és az értük való felelősség különbségei	33
5.1.1. A német jogirodalom álláspontja	33
5.1.2. Előzetes jogviszony léte vagy hiánya	34
5.1.3. A kötelezettség relatív vagy abszolút	35
5.1.4. A kár bekövetkezésének és elhárításának esélye	35
5.1.5. A szerződés tartalmának felelősséget befolyásoló lehetősége	36
5.1.6. Tevőleges és mulasztásos magatartások	36
5.2. A felelősségi normák eltérítését megalapozó jogpolitikai célok	37
5.2.1. Hatékonyabb érdekeltségi viszonyok megteremtése	37
5.2.2. Megelőzési cél	37
5.3. Jogirodalmi javaslatok a kétféle felelősség egymástól való eltérítésére	37
5.4. A kétféle felelősség eltérő gyökereire hivatkozás a rekodifikáció kapcsán	38

5.5. A szerződésszegéssel okozott károkért való és a szerződésen kívüli felelősség szabályai eltérítésének céljai a rekodifikáció során	39
5.5.1. Nyugati minták követése	39
5.5.2. Az adott helyzetben általában elvárható magatartás bizonyítása túlzottan széles kimentési lehetőséget biztosít a károkozó számára	40
5.5.3. A károkozó és a károsult között jobb kockázatelosztás megteremtése . .	40
5.5.4. Hatékonyabb érdekeltségi viszonyok megteremtése – megelőzés	41
5.5.5. Társadalmi szintű költség-haszon elemzés	42
2. fejezet: Elhatárolási kérdések (BARZÓ TÍMEA – HARSÁNYI GYÖNGYI)	43
1. Utaló magatartás	43
1.1. Az utaló magatartással okozott, ún. bízattási kár	43
1.1.1. A szerződés létre nem jötte, mint feltétel	44
1.1.2. A jogellenesség hiánya	45
1.1.3. A szándékosság	46
1.1.4. A kár (vagy egy része) megítélésének eshetőlegessége	46
2. Jogonalap nélküli gazdagodás	47
3. Sérelemdíj	49
3.1. Előzmények	49
3.2. A nem vagyoni kártérítés körében kialakult bírói gyakorlat	51
3.3. A sérelemdíj bevezetésére irányuló kodifikációs folyamatok, modellek	53
3.4. A sérelemdíj célja és funkciója	54
3.5. A sérelemdíj attribútumai	55
3.6. A nem vagyoni hátrány és a sérelemdíj kapcsolata	56
3.7. Összegzés	61
3. fejezet: Felelősség a szerződésen kívül okozott kárért (BARZÓ TÍMEA – SÁPI EDIT – PUSZTAHELYI RÉKA – TÓTH GERGŐ – UJVÁRINÉ ANTAL EDIT)	62
1. A kártérítési felelősség általános szabálya és közös szabályai	62
1.1. A szabályozás sajátosságai	62
1.2. Új kihívások a kártérítési jogban	63
1.3. A kárfelelősség feltételei, bizonyítási teher	64
1.3.1. Károkozó magatartás	64
1.3.2. A kár	64
1.3.3. A jogellenesség	65
1.3.4. A jogellenességet kizáró körülmények (Ptk. 6:520. §)	66
1.3.4.1. A károsult beleegyezése	66
1.3.4.2. Jogos védelem	67
1.3.4.3. Szükséghelyzet	68
1.3.4.4. Jogszabály által megengedett magatartással okozott kár	69
1.3.5. Okozati összefüggés	69
1.3.6. Felróhatóság	71
1.3.6.1. Elvárhatóság és felróhatóság	71

1.3.6.2. Természetes személy kárfelelőssége	72
1.3.6.3. A jogi személy kárfelelőssége	73
1.3.7. A bizonyítási teher	74
1.3.7.1. A károsult bizonyítási terhe	74
1.3.7.2. A károkozó bizonyítási terhe	75
1.3.8. A károsodás veszélye	76
1.4. Többek közös károkozása	76
1.4.1. Általános szabály – egyetemleges felelősség	76
1.4.2. Az egyetemleges kárfelelősség mellőzése	78
1.4.3. Méltányossági elem a károsult védelmében (konkuráló-alternatív okozatosság)	79
1.5. A felelősség korlátozása vagy kizárása	79
1.5.1. Általános szabály	79
1.5.2. Tilalmi szabályok a felelősség egyes eseteinél	80
1.6. Méltányosság és kárkötelem	80
1.6.1. Méltányosság a károkozó javára	81
1.6.1.1. Bírói méltányosság a kártérítés mértékének csökkentésére	81
1.6.1.2. Többek közös károkozásához kapcsolódó méltányosságot hordozó szabály	81
1.6.2. Méltányosság a károsult javára	82
1.6.2.1. Kártérítés méltányosság alapján	82
1.6.2.2. Méltányosság a káronszerzés tilalma körében	82
1.6.2.3. Méltányosságot hordozó szabály a tartást pótló járadék körében	82
1.7. A kártérítés, mint a polgári jogi felelősség szankciója	83
1.7.1. A kártérítés fő elvei	83
1.7.1.1. Teljes kártérítés elve	83
1.7.1.2. A kárnszerzés tilalma	83
1.7.1.3. A károsult magatartásának értékelése a kármegelőzés, kárelhárítás és kárenyhítés körében	83
1.7.2. A kártérítés módjai	84
1.7.2.1. A kár fajtái, mértéke	85
1.7.2.1.1. Vagyonban beállott értékcsökkenés (tényleges kár)	85
1.7.2.1.2. Elmaradt vagyoni előny	85
1.7.2.1.3. Vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségek	86
1.7.2.2. A kár megtérítésének módja	87
1.7.2.2.1. Jövedelempótló járadék (Ptk. 6:528. §)	87
1.7.2.2.2. Eltartottak járadékigénye – tartást pótló járadék	90
1.7.2.2.3. A járadék érvényesítésével kapcsolatos speciális szabályok	92
1.7.2.2.4. Általános kártérítés	92
1.7.2.3. A kár megtérítésének közös szabályai	93
1.8. Kártalanítás	96

1.9. Károsulti magatartások	97
1.9.1. Kármegelőzés, kárelhárítás, kárenyhítés	98
1.9.2. Önhiba	102
2. A felelősség egyes esetei	103
2.1. Felelősség a fokozott veszéllyel járó tevékenységért	103
2.1.1. Bevezetés	103
2.1.2. A veszélyes üzemi felelősség jogi alapja, mibenléte	104
2.1.3. Az üzembentartó fogalma	109
2.1.4. Az üzembentartó mentesülése	110
2.1.5. A károsult magatartásának értékelése: mentesülés vagy kármegosztás	113
2.1.6. A felelősség korlátozása, elévülés	114
2.1.7. Veszélyes üzemek találkozása és közös károkozása	115
2.2. Felelősség más személy által okozott kárért	116
2.2.1. Felelősség az alkalmazott károkozásáért	116
2.2.2. Felelősség a jogi személy tagjának károkozásáért	119
2.2.3. A megbízott károkozásáért való felelősség	119
2.2.4. Más szerződés kötelezettjéért való felelősség	122
2.3. Vétőképtelen személy károkozásáért fennálló felelősség	123
2.3.1. A vétőképeség fogalma	123
2.3.2. A gondozó fogalma és felelőssége	124
2.3.3. Méltányossági kártérítés	127
2.3.4. A vétőképtelen károkozó önhibája (actio libera in causa)	128
2.3.5. A vétőképes kiskorú és a gondozó egyetemleges felelőssége	129
2.4. Felelősség közhatalom gyakorlásával okozott kárért	130
2.4.1. Felelősség a közigazgatási jogkörben okozott kárért	131
2.4.1.1. A közigazgatási jogkörben okozott kár tartalma	131
2.4.1.2. A felelősség alanyai	132
2.4.1.3. A közigazgatási jogkörben okozott kárfelelősség feltételei	133
2.4.2. Felelősség bírósági, ügyészségi, közjegyzői és végrehajtói jogkörben okozott károkért	134
2.4.2.1. Felelősség bírósági és ügyészségi jogkörben okozott károkért	135
2.4.2.2. Felelősség közjegyzői és végrehajtói jogkörben okozott károkért	136
2.5. Felelősség az épületkárokért	137
2.5.1. Az épület egyes részeinek lehullásával, vagy az épület hiányosságaiból bekövetkezett kár	140
2.5.2. Az épületen elhelyezett tárgyak leeséséből származó kár	143
2.5.3. Felelősség a tárgyak kidobásával, kiejtésével vagy kiöntésével okozott kárért	144
2.5.4. Lakásból, vagy más helyiségből kidobott, kiejtett, kiöntött tárgyak által okozott kár	144

2.5.5. Felelősség az épület közös használatra szolgáló helyiségeiből kidobott, kiejtett, kiöntött tárgy által okozott kárért	146
2.6. Termékfelelősség	146
2.6.1. A termékfelelősség megjelenése a magyar jogi szabályozásban	146
2.6.2. A termékfelelősség és az európai szerződési jogegységesítés folyamata	147
2.6.3. A termékfelelősségi irányelv értelmezésével kapcsolatos elvi kérdések	148
2.6.4. A termékfelelősség hatályos szabályai	149
2.6.4.1. A termékfelelősség tárgyi hatálya	150
2.6.4.2. A termékfelelősség alánya	151
2.6.4.2.1. Gyártó	151
2.6.4.2.2. Importáló	152
2.6.4.2.3. Forgalmazó	152
2.6.4.3. A termékhiba	153
2.6.4.4. Termékkár	154
2.6.4.4.1. Halál, testi sérülés, egészségkárosodás	155
2.6.4.4.2. Más dolgokban okozott kár – minimális küszöbérték	155
2.6.4.4.3. A károsodott dolog magánhasználat vagy magánfogyasztás tárgya, mint konjunktív feltétel	156
2.6.4.5. Harmadik személy, illetve a károsult közrehatása	157
2.6.4.6. Bizonyítási teher	157
2.6.4.6.1. A károsultra terhelt bizonyítási kötelezettség	157
2.6.4.6.2. Mentésülés a felelősség alól	158
2.6.4.7. A felelősség korlátozásának, kizárásának, méltányosság alkalmazásának tilalma	160
2.6.4.8. Igényérvényesítés kérdései	161
2.6.4.8.1. Igényérvényesítés a szerződéses jogviszonyban lévő gyártóval (importálóval) szemben	161
2.6.4.8.2. Igényérvényesítés a forgalmazóval szemben	161
2.6.4.8.3. Igényérvényesítés a gyártóval és a forgalmazóval szemben az egyetemleges kárfelelősség alapján	162
2.6.4.8.4. Igényérvényesítés a résztermék gyártójával szemben	162
2.6.4.8.5. Igénykumuláció	163
2.6.4.9. Igényérvényesítési határidő	163
4. fejezet: A szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség	
(FAZAKAS ZOLTÁN JÓZSEF)	165
1. A szerződésszegés fogalma	165
2. A szerződésszegés kapcsolata az alapelvekkel	166
3. A szerződésszegés típusai	167

3.1. A teljes szerződösszegés	167
3.2. A részleges szerződösszegés	167
3.3. A közbenső szerződösszegés	168
3.4. Az előzetes szerződösszegés	169
4. A szerződösszegés jogkövetkezményei	169
4.1. A természetbeni teljesítéshez való jog	170
4.2. A visszatartási jog	171
4.3. Az elállás, a felmondás	171
4.4. A fedezeti szerződés	172
4.5. A kártérítés	173
4.5.1. A kártérítés funkciója	173
4.5.2. Az előreláthatósági klauzula	173
5. A kontraktuális felelősségi alakzat. A felelősség alóli kimentés	175
5.1. A kontraktuális felelősségi alakzat	175
5.2. A kimentés feltételei	177
6. A <i>non-cumul</i> elv	179
7. Kártérítési felelősség az ingyenes szerződéseknél	181
8. Felelősség kizárása, korlátozása	181
9. A károsulti közrehatás	183
10. Felelősség a közreműködő által okozott károkért	183
11. A Ptk. által nevesített szerződösszegési esetekhez kapcsolódó egyedi kártérítési szabályok	185
11.1. Kellékszavatosság	185
11.2. Jogszatosság	186
11.3. Eredmény létrehozására irányuló szerződéseknél irányadó eltérések	186
11.4. A teljesítés lehetetlenné válása	186
12. A Ptk. különös kártérítési rendelkezései az egyes szerződéseknél	187
13. Más jogszabályokban található különös kártérítési rendelkezések	188

5. fejezet: A kártérítési felelősség különleges szálai egyes szerződéstípusok

esetében (FAZAKAS ZOLTÁN JÓZSEF – HARSÁNYI GYÖNGYI – UJVÁRINÉ ANTAL EDIT)	189
1. A károk megtérítésének sajátos szabályai a közvetítői jogviszonyban	189
1.1. Sajátosságok a közvetítői jogviszony szabályai körében	189
1.2. A tartós közvetítői jogviszony sajátosságai	190
1.2.1. A közvetítő jutalékhoz való joga a szerződés megszűnése után	191
1.2.2. A közvetítő kártalanításra való joga	191
1.2.3. A szerződés megszűnését követő versenytilalmi szabályok	194
1.3. A közvetítő szerződésen kívüli kárfelelősségének sajátosságai	195
2. A károk megtérítésének sajátos szabályai a számlaszerződés körében	197
2.1. Jogi alapok	197
2.2. A jogalap nélküli gazdagodás intézményének alkalmazása	199
2.3. A pénzügyi intézménnyel szembeni elvárhatóság	200
2.4. A helyesbítés	203

3. A károk megtérítésének sajátos szabályai a közraktári szerződés körében	204
3.1. A custodia felelősség érvényesülése a közraktározási jogviszonyban	204
3.2. A közraktári szerződés szabályozása	205
3.3. A közraktározási jogviszony jellemzői	205
3.4. A közraktár felelősségének szabályozása	206
3.4.1. Árukár meghatározása	207
3.4.2. A közraktár mentesülése a felelősség alól	207
3.5. A közraktári felelősség és a közraktározási jogviszony szerkezetének összefüggése	209
3.5.1. A közraktár felelőssége a közraktárijegy-birtokossal szemben	209
3.5.2. A közraktár felelőssége a letevővel szemben	210
3.6. A közraktár szigorú felelősségének a megszűnése	211
4. A károk megtérítésének sajátos szabályai a bankkártyaszerződés körében	211
4.1. Jogszabályi háttér	211
4.2. Bankkártya jogviszony	212
4.3. A bankkártyajogviszony tartalma	213
4.3.1. A kibocsátó felelősség szempontjából releváns jogai és kötelezettségei	213
4.3.2. A kártyabirtokos felelősség szempontjából releváns jogai és kötelezettségei	214
4.3.3. A kereskedői elfogadóhely felelősség szempontjából releváns jogai és kötelezettségei	215
4.4. Felelősségi szabályok	215
4.5. Mentesülés a felelősség alól	216
6. fejezet: A kárfelelősségi szabályok sajátosságai a biztosítási jogviszonyban (BARTA JUDIT – UJVÁRINÉ ANTAL EDIT)	218
1. A biztosítási szerződési jog szabályozásának sajátosságai	218
2. A szándékos, súlyosan gondatlan magatartás jelentősége a biztosítási jogviszonyban	218
3. A biztosító megtérítési igénye kárbiztosításnál	219
4. A felelősségbiztosítási szerződés	219
4.1. A jogviszony jellemzői	219
4.2. A jogviszony alanyainak jogi helyzete	220
4.3. Biztosítási kötelezettség	221
4.4. Kontraktuális és deliktuális kárfelelősség biztosíthatósága	222
4.5. A károk biztosítási fedezete a gyakorlatban	222
5. A vezető tisztségviselők felelősségbiztosítása	224
5.1. A szakmai felelősségbiztosítások funkciója, a fedezetbe vont kártérítési felelősség jellemzője	224
5.2. A vezető tisztségviselői felelősségbiztosítási szerződések jellemzői általában	225

II. RÉSZ

1. fejezet: Az európai kártérítési jog egyes kérdései (JUHÁSZ ÁGNES)	229
1. A kártérítési jog „europaizálása” és a jogharmonizáció főbb irányai	229
2. Az Európai Kártérítési Alapelvek szerkezeti felépítése, főbb rendelkezései	231
3. A DCFR kártérítési jogi rendelkezései	237
4. Határon átnyúló kártérítési jogi igények – a Róma II. rendelet	243
4.1. A szabályozás módja, tárgyi hatálya	243
4.2. Az alkalmazandó jog kérdése	244
4.3. Egyes további lényeges rendelkezések	247

III. RÉSZ

1. fejezet: Felelősség a társasági jogban (BARTA JUDIT – FAZAKAS ZOLTÁN JÓZSEF – MAJOROS TÜNDE – UJVÁRINÉ ANTAL EDIT)	249
1. A tag (részvényes) helyállási kötelezettsége és felelőssége	249
1.1. A jogi szabályozás sajátosságai	249
1.2. A gazdasági társaság helyállási kötelezettsége, illetve felelőssége	250
1.3. A tag (részvényes) felelősségének, illetve helyállásának irányai	251
1.3.1. Tagi felelősség a belső jogviszonyokban	251
1.3.2. Helyállási kötelezettség a hitelezők irányában	255
1.3.2.1. Tagi helyállás az előtársasági létszakhoz kapcsolódóan	255
1.3.2.2. Helyállási kötelezettség a tagsági jogviszony, ill. a társaság jogutód nélküli megszűnése esetén	255
1.3.2.3. Helyállási kötelezettség jogutódlás esetén	257
1.3.2.4. Sajátos helyállási szabály korlátolt felelősségű társaságnál	258
1.3.3. A tagi felelősségi korlát áttörése	258
1.3.3.1. Felelősségátvitel szabályozása a társasági törvényekben	259
1.3.3.2. A felelősségátvitel hatályos szabályozása	259
1.3.4. A felelősségátvitel konszernjogi szabályai	261
1.3.5. A felelősségátvitel különös szabályai	263
1.3.5.1. Cégtörvény – kényszertörlési eljárás	263
1.3.5.2. A Cstv. különös felelősségi szabályai	264
1.3.6. A Ptk. és a különös jogi normák (Ctv., Cstv.) viszonya	265
1.3.7. A felelősségáttörés megjelenése egyéb jogszabályi rendelkezésekben – az adóhatóság kivételezett lehetősége a felelősségáttörésre(?)	266
2. A gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének magánjogi felelősségi rendszer	267
2.1. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény rendelkezései	267
2.1.1. A gazdasági társaság ügyvezetésének önállósága és ellenőrzése	267
2.1.2. Az ügyvezetési tevékenység ellátására irányuló jogviszonyok és a felelősség kérdése	268

2.1.3. A vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségi előírások rendszere . . .	270
2.1.4. A vezető tisztségviselő társasággal szembeni felelőssége	271
2.1.4.1. A szerződészegésért való felelősség szabályainak alkalmazhatósága	271
2.1.4.2. A felmentvény	275
2.1.4.3. Az összeférhetetlenséggel okozott kár	275
2.1.4.4. A felelősség kizárása, korlátozása, vagy hatáskörszűkítés lehetősége	276
2.1.4.5. A gazdasági társaságnak okozott károk miatti igényérvényesítésre jogosultak	277
2.1.5. A vezető tisztségviselő harmadik személynek okozott károkért való felelőssége	278
2.1.6. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége	280
2.1.7. A jogi személy vezető tisztségviselő felelőssége	281
2.2. A vezető tisztségviselő felelőssége a Cstv. alapján	281
2.2.1. A felelősségi szabály lényege és célja	281
2.2.2. A megállapítási per megindítása	283
2.2.2.1. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte és annak időpontja	283
2.2.2.2. A perbeli bizonyítás	284
2.2.2.3. Az árnyékvezető	285
2.2.2.4. A vezető tisztségviselő mentesülése	285
2.2.2.5. Hitelezői érdekek sérelmének védelme	287
2.2.2.6. A vagyoni biztosíték	287
2.2.3. A kétlépcsős eljárás második lépcsője, a marasztalási per	288
2.2.4. A felelősség megállapításának esetkörei a publikált (2008–2016) felsőbb bírósági döntések alapján	290
2.3. A vezető tisztségviselő wrongful trading felelőssége a Cégtörvényben	291
2.3.1. Szabályozási háttér	291
2.3.2. A kényszertörlési eljárás	292
2.3.3. A wrongful trading tényállás megjelenése a Ctv.-ben	292
2.3.4. A hatályos szabályozás	294
2.3.5. A jogszerűtlen gazdálkodásért való felelősség tényállása	295
2.3.5.1. A felelősség alanya	295
2.3.5.2. A felelősség alapjául szolgáló magatartás	296
2.3.5.3. A kár	297
2.3.5.4. Az okozati összefüggés	298
2.3.6. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet	298
2.3.7. A mentesülés	299
2.3.8. A hitelezői érdeksérelem törvényi védelme	301
2.3.9. Az igényérvényesítés: egylépcsős per	303
2.3.10. A vezető tisztségviselő cégbíróság általi eltiltása	304

3. A felügyelőbizottság, könyvvizsgáló kárfelelőssége	308
3.1. Felügyelőbizottság kárfelelőssége	308
3.2. Könyvvizsgáló kárfelelőssége	312
2. fejezet: Kártérítés, sérelemdíj a szerzői jogban és az iparjogvédelem területén (SÁPI EDIT)	316
1. A jogszabályi háttér	316
2. A jogsértések esetén alkalmazható jogkövetkezmények	317
3. A kártérítést megalapozó magatartások köre	320
4. A kártérítés szabályainak alkalmazása	323
4.1. A szerződésen kívül okozott károk szabályai – feltételrendszer	323
4.2. A jogellenes magatartás	324
4.3. Az okozati összefüggés	325
4.4. A felróhatóság	325
4.5. A kár	326
4.6. A kár mértékének megállapítása	327
4.7. Az általános kártérítés	329
5. A kontraktuális felelősség	329
6. A sérelemdíj	331
3. fejezet: Felelősségi kérdések a házassági vagyoni jogban (KRISTON EDIT)	334
1. A házastársak rendelkezési joga	334
2. Felelősségi kérdések a törvényes vagyoni jogi rendszer alkalmazásakor	335
2.1. A házastárs rendelkezési joga és az abból eredő felelősség a Csjt. szerint ...	335
2.2. A házastársak rendelkezési jogból eredő felelőssége a hatályos jogunk szerint	338
3. Felelősségi kérdések a házassági vagyoni jogi szerződés alkalmazásakor	342
4. fejezet: Speciális kárfelelősségi kérdések a sport világában (TÓTH GERGŐ) ...	347
1. A jogi környezet	347
2. Kárkötelmi helyzetek	348
3. Eljárásjogi kitekintés: az igényérvényesítés módjai	354
5. fejezet: Kártérítési igények a közbeszerzési jogban (JUHÁSZ ÁGNES)	355
1. A kártérítés helye a közbeszerzési jogorvoslatok rendszerében	355
2. A közbeszerzési jogsértés miatti kárigény érvényesítésének feltételei	356
3. A Kbt. 177. § (2) bekezdése szerinti kárigények érvényesítése	358

6. fejezet: A vadkár, a vadászati kár, a vad elpusztításával okozott kár, a vadászható állat által okozott kár (BARTA JUDIT)	361
1. Fogalmi alapvetések	361
1.1. A vad fogalma és elhatárolása	361
1.2. A vadászatra jogosult fogalma	361
2. A vadkár	362
2.1. Erdőgazdálkodásban okozott vadkár	363
2.2. A mezőgazdaságban okozott vadkár	364
2.3. A vadkár megtérítésére köteles személy	365
2.4. Vadkárért való felelősség korlátozásának lehetősége	366
3. A vadászati kár	367
4. A vad elpusztításával okozott kár	368
5. A kár megelőzése	368
6. Vadkár iránti igény érvényesítése, a kár megállapítása	371
7. A vadkár pénzügyi fedezete	372
8. A vadászható állat által okozott kár	373
8.1. Az alakzat jellemzői és alkalmazásának lehetséges köre	373
8.2. Vad és gépjármű ütközése	375
8.3. A kár megtérítésére köteles vadászatra jogosult	378
9. Medve, farkas, vidra, darvak, egyéb védett vadon élő állatok által okozott károk	379
7. Fejezet: A környezetvédelmi kárfelelősség (CSÁK CSILLA)	380
1. A környezetjogi felelősségről általában	380
1.1. A polgári jog és a környezetjog kapcsolata	381
1.2. Az 1976. évet megelőző jogi szabályozásról	382
1.3. Fordulópont a jogi szabályozásban (1976)	385
1.4. A Ptk. kodifikációja	387
2. A hatályos jogi szabályozás rendszere	388
3. A környezetjogi kárfelelősség elemei	389
3.1. Jogellenesség	393
3.2. Környezetveszélyeztető magatartással okozott kár	395
3.3. Okozati összefüggés	397
4. Egyetemleges felelősség	401
5. Speciális egyetemlegességi szabályok a környezetvédelemben	403
5.1. Ingatlan tulajdonosának és birtokosának (használójának) egyetemleges felelőssége	404
5.2. Gazdálkodó szervezetek alapítóinak és jogutódainak egyetemleges felelőssége	405
5.3. Vezető tisztségviselők és a tagok egyetemleges felelőssége	406
5.4. A jogutódlás speciális esete	407
6. Mentésülés a felelősség alól	408
7. Nemzetközi kitekintés	411

8. fejezet: A befektetési tevékenységgel kapcsolatos felelősségi kérdések	
(HARSÁNYI GYÖNGYI)	418
1. Jogszabályi háttér	418
2. Az értékpapírok kibocsátásával összefüggő felelősségi kérdések	418
2.1. Az értékpapírok nyilvános kibocsátása	419
2.1.1. A nyilvános értékpapír-kibocsátás feltételei	419
2.1.2. A tájékoztatóhoz fűződő felelősségi szabályok	420
2.2. Az értékpapírok zártkörű kibocsátása	421
2.3. Rendszeres és rendkívüli tájékoztatási kötelezettség	422
3. A bennfentes kereskedelemmel összefüggő felelősségi kérdések	424
4. A befektetési szolgáltatásokkal összefüggő felelősségi kérdések	425
5. A befektetési alapkezelési tevékenységgel összefüggő felelősségi kérdések	428
9. Fejezet: Az egészségügyi tevékenységgel kapcsolatos kárfelelősségi kérdések	
(BARZÓ TÍMEA)	431
1. Szerződéses kapcsolatok és felelősségi viszonyok az egészségügyi ellátórendszerben	431
2. A deliktális és kontraktuális felelősség alkalmazása az egészségügyi kártérítési perekben	433
3. Az egészségügyi szolgáltató (orvos) és a beteg közötti szerződés minősítése	435
4. A Ptk. hatása az egészségügyi kártérítési perek megítélésére	437
5. Az egészségügyi szolgáltató kártérítési felelősségének alapja	441
5.1. Szakmai szabályok, vizsgálati és terápiás eljárásrendek alkalmazása	443
5.2. A megfelelő tájékoztatás elmulasztása	444
5.3. Az egészségügyi dokumentáció vezetésére vonatkozó követelmények	445
10. Fejezet: A munkajogi kárfelelősség magyarázata	
(KENDERES GYÖRGY – RÁCZ ZOLTÁN)	446
1. A munkáltató kártérítési felelőssége	446
1.1. A munkáltatói kártérítési felelősség dogmatikai alapja	446
1.2. A teljes kártérítés elve és a mentesülés	448
1.3. Kivételek a teljes kártérítés elve alól	453
1.3.1. Kármegosztás	454
1.3.2. Kárenyhítési kötelezettség	456
1.3.3. A munkáltató mentesítése a bíróság útján	456
1.4. A munkavállalót ért károsodás főbb esetei	457
1.4.1. A munkahelyi balesetek	457
1.4.2. A munkahelyre bevitt dolgokban bekövetkezett kár	462
1.4.3. Egyéb károk	463
1.5. Kártérítés mértéke és módja	463
1.5.1. Dologi kár	464
1.5.2. Elmaradt jövedelem	464
1.5.3. Költségek	466

1.5.4. Hozzá tartozók kára	467
1.5.5. Nem vagyoni kár/sérelemdíj	468
1.5.6. A biztosítások kihatása a kártérítésre	472
1.6. Járadék és általános kártérítés	473
1.7. A kártérítés módosítása, az elévülés sajátos szabályai	
a kár összegére (szakaszos elévülés)	474
1.7.1. A kártérítés kötelező módosításának esetei	474
1.7.2. A szakaszos elévülés	475
1.8. A polgári jogi szabályok alkalmazása (a munkajog és a polgári jog kapcsolata)	477
1.9. Eltérő megállapodás a kártérítés esetében (a munkajog jogforrásai)	479
1.10. A munkáltató kártérítési felelőssége az atipikus munkajogviszonyok esetében	479
1.10.1. Több munkáltató által létesített munkaviszonyban a munkáltató felelőssége	480
1.10.2. A távmunkavégzés esetén felmerülő munkáltatói felelősség	481
1.10.3. A munkaerő-kölcsönzés körében szabályozott munkáltatói felelősség	482
1.10.4. Az iskolaszövetkezet és tagja közötti atipikus munkaviszonyban felmerülő munkáltatói felelősség	483
2. A munkavállaló kártérítési felelőssége	484
2.1. Általános kérdések	484
2.2. A munkavállalói felelősség jogalapi és általános kérdései	485
2.2.1. Felróhatóság/vétkesség	485
2.2.2. A felelősség jogalapja	487
2.2.3. Felelősség alóli mentesülés (kimentés)	489
2.2.3.1. Előreláthatóság hiánya miatti mentesülés	490
2.2.3.2. A munkáltató vétkes magatartásának szerepe a munkavállaló kártérítési felelősségében	491
2.2.3.3. A munkáltató kárenyhítési kötelezettsége elmulasztásának következményei	492
2.2.3.4. Bizonyítási kötelezettség	492
2.3. A vétkesség vizsgálata nélküli (objektív) felelősség	492
2.3.1. A megőrzési felelősség	493
2.3.2. A pénztáros, pénzkezelő vagy értékkezelő megőrzési felelőssége	494
2.3.3. A megőrzésre átvett dolgok rongálódásának következményei	494
2.3.4. Mentésülés (kimentés) a megőrzési felelősség alól	495
2.4. Több munkavállaló együttes felelőssége	496
2.5. A sérelemdíj	496
2.6. A leltárhiányért való felelősség	497
2.6.1. A leltárfelelősség általános kérdései és jogi természete	497
2.6.2. A leltárfelelősség lényegi vonásai	498
2.7. A leltárhiányért fennálló felelősség jogalapi elemei	499

2.8. A leltárhiány megállapítására és a felelősség érvényesítésére vonatkozó szabályozás	501
2.8.1. A leltározás körében érvényesülő munkáltatói szabályozás	501
2.8.2. A leltározás lebonyolítása	501
2.8.3. A leltárhiányért fennálló felelősség mértéke	502
2.8.4. A felelősség érvényesítése	502
2.9. A munkavállalói biztosíték	503
2.10. Bírósági kármérséklés	504
2.11. Eltérő megállapodás	505

11. Fejezet: A munkavédelmi törvény alapján fennálló felelősség magyarázata

(JAKAB NÓRA – MÉLYPATAKI GÁBOR) 506

1. A kötelezettségekről	506
2. A perek jellemzői	511
3. A munkajogi kárfelelősség és a munkavédelmi felelősség kapcsolódási pontjai	514
4. Az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkavégzés feltételei a munkajogi és a munkavédelmi szabályok alapján	519
4.1. A munkáltatói utasítás minősége és terjedelme	521
4.2. A kockázatértékelés és az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkavégzés feltételeinek a kapcsolata	525
4.3. A közigazgatási határozatok felülvizsgálata az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkavégzésre vonatkozó esetekben	527
5. A munkavégzés hatókörében tartózkodóknak okozott kár	529
6. A munkavédelmi szabályok és a munkavégzés hatókörében tartózkodók polgári jogi kárigénye	531
7. Összegzés	532

12. Fejezet: Megtérítési igény az egészségbiztosítási ellátások

és a nyugellátások körében (TÓTH HILDA) 534

1. Megtérítési igény az egészségbiztosítási ellátások körében	534
1.1. A társadalombiztosító regressz igénye a betegbiztosítási és a nyugdíjbiztosítási törvényekben	534
1.2. A foglalkoztató megtérítési kötelezettsége	535
1.2.1. A foglalkoztató fogalma	535
1.2.2. A munkavédelmi szabályok megsértése	537
1.2.3. A baleset „üzemi” jellege	540
1.2.4. A foglalkoztató felelősségének a kimentése	541
1.2.5. A kölcsönvevő megtérítési kötelezettsége	544
1.3. Harmadik személy megtérítési kötelezettsége	544
1.3.1. A Ptk általános kártérítési szabályainak alkalmazása	545
1.3.2. Az előreláthatóság hiánya	547
1.3.3. A kártérítési kötelezettség terjedelme	548

1.3.4. Többek közös károkozása	548
1.3.5. Károsulti közrehatás	548
1.3.6. A felelősség Ptk. szerinti egyes esetei	549
1.3.6.1. Felelősség a fokozott veszéllyel járó tevékenységért	549
1.3.6.2. Felelősség más személy által okozott kárért	551
1.3.6.3. Felelősség a vétőképtelen személy károkozásáért	551
1.3.6.4. Felelősség a közhatalom gyakorlásával okozott kárért	551
1.3.6.5. Felelősség az épületkárokért	552
1.3.6.6. Felelősség az állatok károkozásáért	552
1.4. A megtérítés összege	553
1.5. A követelés érvényesítése	555
1.6. Jogorvoslat	555
1.7. Illeték és költségviselés	555
2. Megtérítési igény a nyugellátások körében	556
2.1. A foglalkoztató megtérítési kötelezettsége	556
2.1.1. Több foglalkoztató megtérítési kötelezettsége	558
2.1.2. A kölcsönvevő megtérítési kötelezettsége	559
2.2. Harmadik személy megtérítési felelőssége	559
2.3. A megtérítés összege	560
2.4. A követelés érvényesítése	561
2.5. Jogorvoslat	562
2.6. Illeték és költségviselés	562
13. Fejezet: A földforgalmi jog felelősségi rendszere (OLAJOS ISTVÁN)	563
1. Az ügyvéd felelőssége a szerződés hibájából eredő kárért	564
1.1. Az ügyvédi felelősség jogszabályi alapjai	564
1.2. A Polgári Elvi Döntések alkalmazhatósága a földforgalomban	566
2. Az eladó kellék- és jogszatatosságának érvényesítése a földforgalomban	574
2.1. A kellékszavatosság és a földforgalom	574
2.2. A jogszatatosság szerepe a földforgalomban	575
3. A jegyző felelősségének elemei az elővásárlási jogok gyakorlásának eljárásában	576
3.1. A jegyző előtt folyó elővásárlási eljárás menete	576
3.2. A jegyzők megváltozott szerepe	577
3.3. Elővásárlási eljárás – nem közigazgatási eljárás	578
3.4. A jogerő kérdése	578
4. A mezőgazdasági igazgatási szerv által, közigazgatási jogkörben okozott károk specialitásai. A helyi önkormányzat képviselő-testületének helytállási felelőssége a jegyző által okozott károkért	579
4.1. A közhatalom gyakorlásával okozott károk megtérítése klasszikus közigazgatási eljárás során	579
4.2. A közigazgatási szervek felróhatóságának kérdései a kártérítési perekben	581
4.3. A visszavont határozat és a határidők túllépése	581

---

5. A helyi önkormányzat képviselő-testülete, mint közigazgatási szerv által okozott károk specialitásai a helyi földbizottság eljárásában	583
5.1. A kifogás jogintézménye a Fétv. eredeti szövegében	583
5.2. A kifogás eljárása a 17/2015. (VI. 15.) AB határozatot követően	584
5.3. A bírói gyakorlat és a kifogás jogintézményeinek kérdései	588
5.4. Átruházható-e a helyi földbizottság elleni kifogás jogintézménye?	588
5.5. A jegyző és a képviselő-testület egymásra hatása	589

I. RÉSZ

1. fejezet

A jogi felelősség és a polgári jogi felelősség alapkérdései, a Ptk. kártérítési szabályainak rendszere, a deliktuális és kontraktuális felelősség szétválása (MISKOLCZI BODNÁR PÉTER)

1. A felelősség

A felelősség hétköznapi fogalmában elkülönül a valamiért és a valami miatti felelősség. Előbbi egy céllal való egytetést és az annak érdekében való elköteleződést jelenti (pl. a szülő felelősséget érez a gyermekeiért). A valami miatti felelősség egy cselekedet vagy mulasztás következményét jelöli. A valami miatti felelősség lehet erkölcsi, politikai és jogi fogalom. Az erkölcsi felelősség a tágabb vagy szűkebb közösségben érvényesülő erkölcsi követelményekbe ütköző magatartás vagy mulasztás miatti negatív értékítélet és a kapcsolódó következmények viselése.¹ „A politikai felelősség jellemzője, hogy általában nem egy konkrét követelmény megszegéséről van szó, hanem különböző magatartások, döntések, intézkedések összetett, általános negatív megítéléséről. A politikai felelősségnek nincs nevesített szankciója, sőt sok esetben a közvélemény nem is tudhatja biztosan, hogy felelősségre vonásról van-e szó vagy sem. A fő következménye a hatalomból (funkcióból) való kiesés lehet.”²

2. Jogi felelősség – jogági felelősségek

A jogi felelősség egy jogszabály által vagy egy jogszabályban betartandónak nyilvánított erkölcsi norma³ által tiltott magatartás miatti, vagy egy jogszabály vagy erkölcsi norma által előírt magatartás elmulasztása miatti, jellemzően jogkövetkezémményel (az esetek többségében szankcióval) járó helyzetet jelöl.⁴

---

¹ Miskolczi Bodnár Péter: Az erkölcs és a jog szoros kapcsolata. *Polgári Szemle*, 2015/4–6. sz., 27–33. o.

² Ujváriné Antal Edit: *Felelősségtan*. Patrocinium, Budapest, 2017, 15. o.

³ Miskolczi Bodnár Péter: A jóhiszeműség és tisztesség elve. A tisztesség követelménye és a tisztességtelenség polgári jogi tilalma. In: Szuchy Róbert (szerk.): *Az üzleti jog egyes modern kihívásai* KRE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017, 13–111. o.

⁴ A jogi felelősség fogalmáról vallott nézeteket nemzetközi összehasonlításban mutatja be Deli Gergely: *Észrevételek a jogi felelősség fogalmáról. A censori regimen morum mint a felelősségre vonás intézménye*. *Iustum Aequum Salutare* III., 2007, 160. o.

A római jogban még egységes felelősség különvált büntetőjogi és magánjogi felelősségre. A hosszan elhúzódó folyamat egyik első lépése volt, hogy a közrendet és a magánérdeket egyaránt sértő magatartást már nem egy egységes következménnyel szankcionálták. A személyi felelősség elkülönült a vagyoni felelősségtől,⁵ majd az utóbbin belül is elvált egymástól a – mai fogalmaink szerinti – pénzbírság és a kártérítés. A jogkövetkezmények elkülönülését követte az eljárások differenciálódása. A jogszabályban tiltott magatartások esetén érvényesülő felelősséget (taxatív dolusok) a kontinentális magánjogban kiszorította a jogellenes károkozás valamennyi fajtája miatti kártérítési felelősség. (Magyarországon erre csak a rekodifikáció eredményeként került sor.) A büntetőjogi és magánjogi felelősség elkülönülésének fontos lépése volt a hangsúlyoknak a károkozóról a károsultra való áthelyeződése. A büntetőjog – a károkozóra koncentráló szemléletének megfelelően – eltérő szigorúsággal kezeli a szándékos és a gondatlan károkozást, míg a polgári jog – a károsultra koncentráló szemlélete nyomán – főszabályként nem tesz különbséget a kártérítés mértékében szándékos és gondatlan károkozás esetén.⁶ Mivel a magánjogi kártérítés célja elsődlegesen a reparáció, a római jogban még megszokott duplumra kötelezés jogtörténeti emlékké válik.

Még mielőtt a büntetőjogi és magánjogi felelősség teljes szétválása befejeződött volna, az utóbbin belül megkezdődött egy újabb differenciálódási folyamat. Fokozatosan elkülönült egymástól a polgári jogi, a munkajogi és az agrárjogi felelősség. Számos további jogág (pl. a közigazgatási jog, a nemzetközi jog) gazdagodott speciális felelősségi szabályokkal. Az egyes jogágak eltérő jellegű magatartásokat rendeznek, így a jogági felelősségek eltérő súlyú jogkövetkezményekkel járnak.⁷

3. Polgári jogi felelősség

A polgári jogi felelősség két legjellegzetesebb sajátossága a jogkövetkezmény és a jogkövetkezmények érvényre juttatásának differenciált eszközrendszere.

3.1. Szankció és pozitív jogkövetkezmény

A magánjogban a magatartáshoz vagy mulasztáshoz kapcsolódó jogkövetkezmények igen széles skálájával találkozhatunk. Hibás teljesítés esetén alkalmazhatók a szavatos-

⁵ A személyes és a vagyoni felelősségről lásd Lábady Tamás: A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 1998, 279. o.

⁶ A Magyarországon is hatályban volt Osztrák Polgári Törvénykönyv alapján csak szándékos károkozás esetén kell megtéríteni a károsult valamennyi kárát, a gondatlanul kárt okozó személy mentesül az elmaradt haszon megtérítésének kötelezettsége alól. A magyar jogirodalomban Grosschmid már 1900-ban síkra szállt a vétkesség fokától független teljes kártérítés mellett, tehát gondatlanság esetén ugyanúgy valamennyi kárt megtérítendőnek tartotta, mint szándékos károkozás esetén. Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jogunk köréből. Atheneum, Budapest, 1900.

⁷ Lásd pl. Serák István: A jogellenesség jogágilag elkülönült megítéléseiről a szükségtelen zavarás tilalmának gyakorlatában. Magyar Jog, 2017/3. sz., 141–151. o.

sági következmények, esetleg a jótállás. Érvénytelen szerződés alapján történt teljesítés esetén szóba kerülhet az *in integrum restitutio*. Abbahagyásra, eltiltásra, elégtétel adására, a jogalap nélküli gazdagodás megtérítésére lehet kötelezni valakit. Bizonyos cselekményekhez vagy mulasztásokhoz automatikus jogkövetkezményeket rendel a jog, pl. azt, hogy elveszíti a foglalót az, aki az előszerződés ellenére nem köti meg a szerződést. Más magatartása miatt helytállásra lehet kötelezni személyeket. Személyhez fűződő sérelmek esetén sérelemdíjat kell fizetni. Még a jogszerű magatartással okozott kárt is meg kell téríteni kártalanítás címén, a jogellenesen okozott kárt pedig kártérítés címén.

A magánjogban is a szankciót maga után vonó felelősség a jellemző, de bizonyos magatartások elmulasztása azzal is járhat, hogy elmarad valamilyen pozitív jogkövetkezmény, pl. nem jön létre, vagy nem lép hatályba a remélt szerződés. Erre tekintettel szorgalmazta Asztalos László a polgári jogi norma hagyományos tagolása (hipotézis–diszpozíció–szankció) helyett a hipotézis–diszpozíció–jogkövetkezmény tagolást.⁸

3.2. Kártérítési felelősség

A polgári jogi felelősségen belül elkülönült csoportot képeznek azok a felelősségi normák, amelyek kár bekövetkezése esetén rendezik a károkozó és a károsult között a károkozás eredményeként létesülő jogviszonyt. A kártérítési felelősség alapján a károkozó – a jogszabályban megkivánt feltételek megléte esetén – köteles a károsult kárát megtéríteni, míg a károsultat kárenyhítési kötelezettség terheli.

A kártérítési jog alapkérdéseinek Fuglinszky Ádám az alábbiakat tartja: milyen feltételek teljesülése esetén kell kártérítést fizetni, ki a felelős személy, mit és hogyan kell megtéríteni.⁹

A kártérítési felelősségnek hagyományosan két fajtáját szokták megkülönböztetni, nevezetesen a szubjektív (alanyi) felelősséget és az objektív (tárgyi) felelősséget. Valójában sokféle felelősséget különböztethetünk meg azon az alapon, hogy milyen körülmények szükségesek ahhoz, hogy a károkozó mentesüljön a felelősség alól. A szubjektív és az objektív felelősség valójában ugyanazon skála két végpontján helyezkedik el. A szubjektív (alanyi) felelősség alól a károkozó már az alapján is mentesülhet, ha nem terheli őt szándékosság, gondatlanság. Értelmezésünkben az objektív (tárgyi) felelősség azt a helyzetet jelöli, amikor egyáltalán nincs mentesülési lehetőség.¹⁰ A két végpont között a

---

⁸ Asztalos László: A polgári jogi felelősség és a szankciós reparáció. Jogtudományi Közöny, 1964/9. sz., 484–494. o.; Asztalos László: A polgári jogi szankció. Akadémiai, Budapest, 1966.; Asztalos László: Szankció és felelősség a polgári jogban. In: Asztalos László – Gönczöl Katalin (szerk.): Felelősség és a szankció a jogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1980, 263. o.

⁹ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 37–38. o.

¹⁰ Megjegyezzük, hogy sokan objektív felelősségnek tekintik a veszélyes üzemi felelősséget, a termékfelelősséget és a rekodifikáció eredményeként a kontraktuális felelősséget is. Ezen felelősségi alakzatokban a kimentéshez eltérő körülményeket kell bizonyítani, tehát már csak ezért sem tekinthetők ezek a helyzetek egyformán objektív felelősségnek. Tény, hogy a vétkességi és a felróhatósági felelősségnél szigorúbb kimentési szabályok miatt e felelősségek tekinthetők az objektív felelősséghez közelebbi, vagy objektivizált felelősségeknek.

kimentési lehetőségek számos változata helyezkedik el. Az elvárhatósági felelősség [a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959-es Ptk.) 339. §], a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:519. § alól a szándékosság és a gondatlanság hiányának bizonyításával nem lehet mentesülni, csak a felróhatóság hiányával. A felróhatóság hiánya alatt – szemben pl. a német joggal – nem a vétkesség hiányát, hanem az adott helyzetben általában elvárható magatartás tanúsításának hiányát értjük. Ezért az elvárhatósági felelősséget a magyar jogban a skála egyik végpontján található szubjektív felelősségtől az objektív felelősség irányában elhelyezkedő felelősségnek tartjuk. A skálán sok ún. objektívizált felelősség található, amelyek közös jellemzője, hogy valamilyen szempontból nehezítik a kimentést. Mindenképpen ebbe a körbe tartozóként említhető a veszélyes üzemi felelősség és a termék-felelősség. A szerződésszegésért való felelősséget (Ptk. 6:142. §) szokták objektívnek nevezni a deliktális felelősség – tévesen szubjektívnek vélt – alapesetétől való megkülönböztetésként. Megítélésünk szerint a kontraktuális felelősség is egyike az objektívizált felelősségeknek, mivel többnyire nehezebb mentesülni alóla, mint az elvárhatósági felelősség alól. Megjegyzést érdemel azonban az is, hogy vállalkozások esetén a bírói gyakorlat az adott helyzetben általában elvárhatóság mércéjét igen magasra tette, a kereskedelmi forgalomban tehát a kimentés új szabálya kisebb változást eredményez, mint a természetes személyek közötti ügyletek esetén.

4. A Ptk. kártérítési szabályainak rendszere

4.1. Az 1959-es Ptk. kárfelelősségi rendszere

Az 1959-es Ptk. indokolása a felelősség célját a jogellenessé nyilvánított társadalomellenes magatartások elleni védekezésben, azok megelőzésében látta. „Ebben az összefüggésben a polgári jog sajátos szerepe abban áll, hogy ezt a célt a jóvátétel biztosításával szolgálja és ilyen módon egyben a károsultakat is hozzájuttatja megsértett érdekeik kielégítéséhez”.¹¹

Az idézett célra tekintettel nem sorolták a felelősség körébe azokat a jogszerű magatartásokat, amelyek megtérítési, kártalanítási kötelezettséget keletkeztetnek (szükség-helyzet, kisajátítás), és – bár a szerződésen kívül okozott károkért való felelősséggel egy címben nyertek elhelyezést – a jogalap nélküli gazdagodásért való felelősség (1959-es Ptk. 361–364. §) kapcsán a miniszteri indokolás is rámutatott arra, hogy „ennek bizonyos eseteiben a megelőzésre törekvésnek nincs szerepe és csak az eredeti állapot helyreállításáról, tehát a vagyon védelméről van szó.” A ma is helytállóan megfogalmazott célok ellenére az 1959-es Ptk. – nem téve különbséget felelősség és helytállás között –

¹¹ A Ptk. II. címéhez fűzött indokolás. In: A Magyar Népköztársaság Polgári törvénykönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1959, 258. o.

számos esetben kötelezett személyeket mások tartozásainak megfizetésére, anélkül, hogy a fizetésre kötelezett személy magatartásában kivetni valót talált volna.

A kártérítési felelősség körében az 1959-es Ptk. részletesen szabályozta a szerződés-szegéssel és a szerződésen kívül okozott károkért való felelősséget (1959-es Ptk. 339–360. §), amelyek között a 318. § teremtett kapcsolatot. A kártérítés általános szabályai cím alatt elhelyezett Ptk. 339–344. §-okról a miniszteri indokolás megállapította, hogy azok általános érvényűek, „[...] egyaránt vonatkoznak a szerződéses és szerződésen kívüli felelősségre is.”¹² A deliktuális és a kontraktuális kártérítés szabályai között nagyon kevés különbség volt.¹³ Az 1959-es Ptk. – ideértve a későbbi módosított szövegeket is – nem szabályozta részletesen a társaságokat, így a Személyekről szóló részben csak néhány felelősségi szabály szerepelt. Tartalmazott néhány felelősségi normát a Dologi jogi és az Öröklési jogi rész.

A rendszerváltozást követően új felelősségi szabályok (pl. termékfelelősség) jelentek meg, amelyeket a jogalkotó a kódexen kívül helyezett el.

4.2. A hatályos Ptk. felelősségi rendszere

4.2.1. A felelősség hatókörének szűkülése

Az 1959-es Ptk.-ban felelősségnek nevezett, vagy a joggyakorlat által felelősségnek tekintett jogterületek egy részét a Ptk. már nem felelősségként, hanem attól elkülönülő jogintézményekként szabályozza. Elkülönül a kártérítéstől a jogszerű károkozások esetén fizetendő kártalanítás, a jogalap nélküli gazdagodás, a helytállás és a sérelemdíj. A Ptk. a kellékhianyos teljesítés objektív következményeinek – így a szavatosságnak, a termékszavatosságnak és a jótállásnak – elsőbbséget biztosít, és csak nagyon szűk körben teszi lehetővé, hogy hibás teljesítéssel a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett károkért felelősségi jogalapon kártérítést lehessen követelni (Ptk. 6:174. §). Megállapíthatónak látjuk azt, hogy a polgári jogban egy fogalmi tisztázódási folyamat zajlott le, amely sikeresen leválasztott a felelősség bokráról néhány oldalhajrást, és ezáltal egységesebbé, áttekinthetőbbé tette a felelősséget.

---

¹² A Ptk. II. címéhez fűzött indokolás. In: A Magyar Népköztársaság Polgári törvénykönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1959, 259. o.

¹³ Eörsi Gyula többféle eltérést is felsorolt műveiben: Kártérítés jogellenes magatartásért. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1958.; A jogi felelősség alapproblémái. A polgári jogi felelősség. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1961.; Elhatárolási problémák az anyagi felelősség körében. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962.; A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966. Azonban gyakorlati jelentősége annak az egy különbségnek sem volt, amit általánosan említettek, nevezetesen a kártérítés méltányossági alapon való csökkentésére alig néhány esetben került csak sor az 1959-es Ptk. alapján. „Több mint negyven év gyakorlata alapján az is megállapítható, hogy a bírói ítéletek a szerződésen kívüli káreseteknél sem éltek a törvényben biztosított méltányossági eszközzel.” Vékás Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésességéből eredő kártérítési igényeknél. In: Sárközy Tamás – Vékás Lajos (szerk.): Eörsi Gyula emlékkönyv 1922–1992. HVG-ORAC, Budapest, 2002, 206. o.

4.2.2. A Ptk.-ban szabályozott felelősségi esetek gyarapodása

A termékfelelősség normái bekerültek a Ptk.-ba, akként, hogy a felelősség egyes esetei (XXVII. cím) között LXXII. fejezetként nyertek elhelyezést. Ennek ellenére sem mondható el, hogy a kódex valamennyi kárfelelősségi alakzatot tartalmazná.¹⁴

Számos felelősségi normával gazdagodott a kódex azáltal, hogy a Ptk. társaságokra vonatkozó rendelkezéseket is tartalmaz.

4.2.3. Közös gyökerekre visszavezethető, vagy különálló felelőségek?

„A szerződési és szerződésen kívüli (deliktualis) felelősség kapcsolatáról két alapvető elmélet alakult ki, mind a német, mind a francia irodalomban, amelyek hatást gyakoroltak a magyar jogtudományra, beleértve az új Ptk. szerződésszegés jogkövetkezményeire vonatkozó rendelkezéseit. Az első elmélet az ún. monista, a második az ún. dualista elmélet. A monista elmélet szerint a két felelősségnek döntően, túlnyomóan közös nevezői vannak, s ennél fogva elfogadható a polgári jogi felelősség általánosító fogalma, mint a két felelősséget összefogó kifejezés és szabályozás. A dualista elmélet tagadja a polgári jogi felelősség általánosításának lehetőségét, annál fogva, hogy a közös nevezőkön túlmenően, idők folyamán a szerződési és deliktualis felelősség jelentős különbségeinek kialakulásával, egymástól elvált és egyenként önálló útra tért.”¹⁵

A magyar jogban mindkét elmélet érvényesült. Az Osztrák Polgári törvénykönyv hatályban léte idején, majd annak hatásaként a II. világháború előtti joggyakorlat idején a deliktualis felelősség körében a károsultnak kellett bizonyítani a károkozó vétkességét, míg a kontraktuális felelősség körében vélelmezték azt.¹⁶ Az 1959-es Ptk. a monista elmélet szerinti szabályokat tartalmazott. A rekodifikáció eredményeként a kontraktuális és deliktualis felelősségre vonatkozó szabályok közötti különbség látványosan növekedett, ezáltal a magyar szabályozás lényeges elmozdulást tett a dualista elmélet irányába,¹⁷ de még maradtak olyan normák is, amelyek egyaránt vonatkoznak mindkét felelőségre (lásd 2.2.7. pont). Mindkét felelősségen belül felgyorsult a differenciálódás folyamata (lásd 2.2.4. és 2.2.5. pontok).

¹⁴ A Ptk.-n kívül szabályozzák pl. a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok esetén érvényesülő felelősséget, a versenyjogi jogsértéssel okozott károkért való felelősséget, a gyógyszerkárokért való felelősséget és az atomkárokért való felelősséget.

¹⁵ Szalma József: Felelősség a szerződésszegésért. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXXIII, 2015, 335–336. o.

¹⁶ Szladits Károly: *A magyar magánjog vázlata. II. rész.* Grill, Budapest, 1933, 67. o.

¹⁷ Hasonlóan értékel Ujváriné Antal Edit: *Felelősségtan.* Novotni, Miskolc, 2014, 36. o.

4.2.4. A deliktuális felelősség szabályainak differenciálódása

A deliktuális felelősség szabályainak differenciálódása egy folyamat, amely több szinten zajlik.

a) A Ptk. a Hatodik Könyvében a deliktuális felelősségre vonatkozó normákon belül a felelősség egyes eseteit (XXVII. cím) elkülöníti a szélesebb hatókörű normáktól, melyek közé nem csupán a kártérítési felelősség általános szabályát sorolja, hanem – az 1959-es Ptk.-tól eltérően – a kártérítési felelősség közös szabályai cím alatt összegyűjtött normákat is (XXVI. cím):

- a kodifikáció során a kártérítési felelősség közös szabályai cím alatt helyezték el a jogellenesség, az előreláthatóság fogalmát, a kártérítési kötelezettség terjedelmét, a kárveszélyt, többek közös károkozását, a károsulti közrehatást, a felelősség korlátozását és kizárását, a kártérítés módját, továbbá a jövedelempótló és a tartást pótló járadékra, a járadék megváltoztatására, megszüntetésére, az általános kártérítésre, a kártérítés esedékességére, az elévülésre és az életviszonyok változásának figyelembevételére vonatkozó szabályokat;
- a felelősség egyes eseteit tartalmazó XXVII. cím bővült a termékfelelősség szabályaival.

b) A Ptk. többi könyvében található deliktuális felelősségi esetek:

A Ptk. többi könyvében is találhatóak szerződésen kívüli felelősséget keletkeztető normák. Ezek a speciális deliktuális felelősségi esetek – álláspontom szerint – két csoportba sorolhatók:

- vannak olyan helyzetek, amelyekre a jogalkotó nem ír elő speciális rendelkezést, így valójában a felróhatósági felelősség általános alakzata irányadó ezekre, pl. a gyám felelőssége a vagyonkezelése során a gyámsága alatt álló gyermeknek okozott kárért (Ptk. 4:244. §);
- más esetekben viszont az adott helyzetbe kerülő jogalanyok felelősségére sajátos rendelkezések vonatkoznak. Ezek lehetnek a felróhatósági felelősség általános alakzatától eltérő normák, pl. a rosszhiszemű jogalap nélküli birtokosnak mindazon kárra kiterjedő felelőssége, amelyek a jogosultnál nem következtek volna be [Ptk. 5:11. § (3) bek.]. Az is előfordulhat, hogy a Ptk. speciális kötelezettséget tartalmaz, amelynek elmulasztásából eredő kár esetén írja elő a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség általános szabályainak az alkalmazását, pl. a másik házastárs érdekei megfelelő figyelembevételének kötelezettsége [Ptk. 4:43. § (3) bek.], vagy a tartásdíjat átvevő személy bejelentési kötelezettsége arról, hogy a jogosult tartásra való rászorultsága megszűnt [Ptk. 4:211. § (1) bek.]. Az ilyen speciális szabályt tartalmazó helyzetek valójában a deliktuális felelősség további speciális eseteit képezik, amelyek XXVII. címen kívüli elhelyezését csupán praktikus szempontok indokolták.

c) Más jogágak által engedélyezett magatartásokért való deliktuális felelősség:

A jogellenes károkozás általános tilalmának a kimondása és a jogellenesség alóli kivételek taxatív meghatározása azt eredményezi, hogy a polgári jogi deliktuális felelősség

olyan károkozó magatartások esetén is fennállhat, amely magatartásokra egy jogszabály – tipikusan közigazgatási norma – engedélyt adott. A jogszabályi felhatalmazás ugyanis önmagában nem teszi polgári jogi szempontból jogszerűvé a magatartást, ehhez az is szükséges, hogy a magatartás más személy jogilag védett érdekét ne sértse. Márpedig a kár bekövetkezésének ténye arra utal, hogy sérelem történt. Abban az esetben, ha a magatartást megengedő jogszabály a károkozót kártalanítás fizetésére kötelezi, akkor ugyan a megengedett magatartás polgári jogi szempontból is jogszerűnek minősül, de a károsult kárát kártalanítás címén kötelező megtéríteni.

4.2.5. A kontraktuális felelősség szabályainak differenciálódása

A Hatodik Könyv Második¹⁸ és Harmadik Részében¹⁹ szereplő kontraktuális felelősségen belüli normacsoportok:

A Ptk. határozottabban megkülönbözteti a visszerthes és az ingyenes szerződések megszegéséért való felelősséget.

A jogalkotó – anélkül, hogy utalna arra, hogy az ingyenes szerződésekre más szabályok vonatkoznak – a Ptk. 6:142–6:143. §-ban, valamint a Ptk. 6:146. §-ban rögzíti a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség alapvető szabályait és a Ptk. 6:144–6:145. §-ban teremt kapcsolatot a deliktuális felelősséggel.

Az ingyenes szerződések megszegéséért való felelőssége vonatkozó normák a Ptk. 6:147. §-ában található. A visszerthes és az ingyenes szerződések megszegéséért való felelősség elhatárolása olyan mérvű, hogy az ingyenes szerződések megszegéséért való felelősség több jellemző vonásában is gyökeresen eltér azoktól a rendező elvektől, amelyeket a szerződésszegésért való felelősségre általában igaznak tartanak. A Ptk. 6:147. §-a ingyenes szerződések esetén is megkülönbözteti a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kárért és a jogosult vagyonában a szolgáltatással okozott kárért való felelősséget, de mindkét esetben más feltételekhez köti a jogkövetkezményt, mint visszerthes szerződés esetén. A szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kárért való felelősség egyfelől jóval enyhébb, mint általában a kontraktuális felelősség, hiszen a károsultnak nem csupán a kár bekövetkeztét és mértékét, hanem azt is bizonyítania kell, hogy partnere a kárt szándékos szerződésszegéssel okozta, vagy elmulasztotta a tájékoztatást a szolgáltatás olyan lényeges tulajdonságáról, amelyet a jogosult nem ismert [Ptk. 6:147. § (1) bek.]. A jogosult vagyonában a szolgáltatással okozott kárért való felelősség alól a károkozó kimentheti magát annak bizonyításával, hogy magatartása nem volt felróható [Ptk. 6:147. § (2) bek.]. Ez a kimentési lehetőség a deliktuális felelősség körében megszokott. A felróhatóság hiányára alapozott kimentés tehát idegen test a szerződésszegésért való felelősség körében. Ennek a deliktuális szabálynak a kontraktuális kapcsolatrendszerben való alkalmazását kizárólag a szerződés ingyenes jellege magyarázza. „Ezekkel a szabályokkal

¹⁸ A szerződés általános szabályai.

¹⁹ Egyes szerződések.

a Ptk. érdemben és általánosított formában az 1959-es Ptk.-nak az ajándékozási szerződésre adott szabályát tartja fenn.”²⁰

A kapcsolat ellenszolgáltatás nélkülisége – úgy tűnik – fontosabb volt a jogalkotó számára, mint az a körülmény, hogy a szerződés a felek között speciális jogviszonyt hoz létre, amely lehetőséget teremt a másik fél érdekeinek figyelembevételére.

A Hatodik Könyv Harmadik Részében (Egyes szerződések) olyan szerződések is találhatók, amelyekben a személyesen teljesítendő kötelezettség jogosulatlan másra bízása esetén bekövetkező károokra is kiterjed a felelősség, nem csupán a szerződés megszegésével okozott károokra. Ez lényeges eltérés a – szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség alapvető szabályait rögzítő – Ptk. 6:142–6:143. §-ban, valamint a Ptk. 6:146. §-ban írt normáktól.

A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséget maguk után vonó normák sem csupán a Hatodik Könyv Második Részében (A szerződés általános szabályairól) és Harmadik Részében (Egyes szerződések) találhatók. A Ptk. valamennyi könyve tartalmaz szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséget keletkeztető tényállásokat. Különösen a társaságokra vonatkozó joganyag bővelkedik ilyenekben.

4.2.6. A társasági jogi felelősség

A jogi személyek közös szabályai, a gazdasági társaságok közös szabályai és az egyes gazdasági társaságokra vonatkozó rendelkezések körében is találunk olyan helyzeteket, amelyekben valaki kárt okoz egy másik jogalanynak. A Ptk. ezekben az esetekben a felelősségi szabályokat²¹ rendeli alkalmazni. A kódex itt nem különíti el a kontraktuális és a deliktuális felelősségi eseteket, mint a Hatodik Könyvben, hanem a társasági jogviszony időbeli előrehaladásának logikáját követi a szabályok sorrendje. A jogalkotó az egyes felelősségi tényállások kapcsán utaló szabályok révén igyekszik tisztázni azt, hogy melyik felelősség szabályait kell az adott helyzetben alkalmazni [pl. Ptk. 3:28. §, 3:98. § (2) bek., 3:101. § (4) bek., 3:123. § (2) bek.].

Látszólag a társasági jogi felelősség nem is áll másból, mint a kontraktuális vagy deliktuális felelősség szabályainak alkalmazására felhívó normákból. Ezzel szemben a Ptk.-ban rögzített társasági jogra is igaz a választottbíróság egy döntésének indokolásában – még a Gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény (a továbbiakban: 1997-es Gt.) idején – kifejtett megállapítás: „Nem állja meg a helyét az az alperesi állítás, hogy a Gt. a társasági jogviszonyokra nézve nem tartalmaz speciális szabályozást. A Gt. 9. §-a ugyanis csak a felelősség tartalma tekintetében rendeli a polgári jog általános szabályainak érvényesülését, azt a kérdést azonban maga rendezzi, hogy a felelősség kivel szemben áll fenn, és azt ki jogosult érvényesíteni.”²²

²⁰ Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyvről. Jogtudományi Közlöny, 2013/5. sz., 241. o.

²¹ Megjegyzést érdemel az, hogy a társasági jogban nem csupán felelősségi, hanem helytállási helyzetek is találhatók.

²² A választottbírósági ítélet indokolását ismerteti Ujlaki László: A kft. által kötött szerződés miatt a kisebbséget ért kárért való felelősség. Gazdaság és Jog, 2002/9. sz., 25. o.

A társaság által elszenvedett kár áttételesen érinti a társaság tagjait, részvényeseit is, akik vagy kisebb osztalékot kapnak, vagy kénytelenek elviselni, hogy a tulajdonukban álló társaság tartalékai a károkozás folytán csökkennek. A társaság által elszenvedett kár érintheti a társaság hitelezőit is, akkor, ha a társaság az általa elszenvedett kár miatt nem képes teljesíteni a hitelezővel szembeni kötelezettségét. Még a Ptk.-n kívüli társasági jogban alakult ki és a kódexben is megfigyelhető a kárkötelem alanyi szempontból történő szűk felfogása. A társasági jogi felelősségi normák – a *non-cumul* szabálynál is szigorúbb – igényérvényesítési rendet állítanak fel. A károkozóval szemben – főszabályként – csak a társaság (vagy a társaság nevében a kisebbség) léphet fel. A tagokat (részvényeseket) nem illeti meg a keresetindítási jog, és a hitelezők is csak kivételesen érvényesíthetnek kárigényt a károkozóval szemben. Az elv mögött az a logika húzódik meg, hogy sikeres fellépés esetén a társaság vagyona kiegészül, így a társaság áttételesen károsodó tagjai, részvényesei, vagy az esetlegesen kárt szenvedő hitelezői ugyanolyan helyzetbe kerülnek, mintha a károsodás be sem következett volna. Tény, hogy a jogalkotó által kidolgozott rendszer a lehető legkisebb számú per révén orvosolja a problémát. Egy olyan megoldás, amely lehetővé tenné a tag (részvényes) számára a károkozóval szembeni fellépés lehetőségét, olyan perekhez vezetne, amelyek indokolatlan párhuzamosságot eredményeznének. Abban az esetben, ha a társaság és legalább egy tagja, részvényese is keresetet nyújt be, a pereket egyesíteni kellene annak a káronszerzésnek az elkerülése érdekében, ami óhatatlanul bekövetkezne, ha a bíróság mind a társaság, mind a tagok által indított perben a keresetnek megfelelően kötelezné a károkozó személyt.

A rövidre zárt társasági jogi kárkötelembe csak a társaság léphet fel felperesként a vezető tisztségviselője, felügyelőbizottsági tagja, tagja ellen az általuk okozott kár megtérítése érdekében [Ptk. 3:101. § (4) bek., 3:12. § (2) bek., 3:24. § (1) bek., 3:28. §, 3:123. § (2) bek., 3:98. § (2) bek.].

A társaság hitelezői a közvetlenül a társaságnak, közvetetten nekik kárt okozó személyt – főszabályként – nem perelhetik. A jogalkotó egyrészt reménykedik abban, hogy a társaság az őt ért károsodás ellenére képes lesz teljesíteni a hitelező irányába fennálló kötelezettségét, vagy ha nem, akkor a társaságnak a károkozóval szembeni fellépése folytán a társaság teljesítési képessége helyreáll. A jogalkotó csak kivételesen alkalmazza a felelősség intézményét, a hitelező és a kárt okozó személy közötti közvetlen kapcsolatban.

4.2.7. A deliktuális felelősség körében elhelyezett normák mint mögöttes szabályok

A jogalkotó törekszik az ismétlések elkerülésére, ezért kiterjedt módon alkalmazza a mögöttes szabályok módszerét. Nem szerencsés, hogy a kontraktuális felelősségre mögöttes szabályként vonatkozó normákat a jogalkotó a deliktuális felelősség körében helyezte el, hiszen a kodifikációt követően a kétféle felelősség lényeges különbségeket mutat. Dogmatikailag megfelelőbb lett volna egy olyan megoldás, amely kiemelte volna a mindkét felelősségi alakzatra egyaránt irányadó normákat és ezeket mindkét felelős-

ségi alakzattól elkülönítette volna.²³ Tudomásunk szerint volt is ilyen elképzelés (Lábady Tamás részéről) a kodifikációs előkészítő munkák során. Végül a jogalkotó csak fél lépést tett előre, amikor „közös szabályok” címen összegyűjtötte az általánosíthatónak látszó normákat, de ezeket a deliktuális felelősség körében helyezte el. A Ptk. egy meglehetősen bonyolult rendszert hozott létre, melynek alkalmazása komoly értelmező munkát igényel.

4.2.8. A kontraktuális felelősség deliktuális felelősséget kizáró jellege

A szerződésszegéssel okozott és a szerződésen kívüli károk látszólag két külön halmazt alkotnak. A valóságban azonban ezek a halmazok részben átfedik egymást, így előfordulhatnak olyan esetek, amikor a kontraktuális és a deliktuális felelősség alkalmazása egyaránt szóba kerülhetne. Az 1959-es Ptk.-n alapuló magyar jogirodalom kereste az ilyen helyzetre leginkább megfelelő megoldást. Eörsi álláspontja kettős volt: a károsult ugyan egyaránt megindíhatta a keresetet kontraktuális vagy deliktuális felelősség címen, de ebből csak az egyiket tekintette jogilag korrektnek. Ezzel magyarázható az, hogy Eörsi szerint a bíróság a keresetben foglalttól eltérően minősíthette a felelősséget.²⁴ Novotni Zoltán a károsult választási lehetőségét olyan jogosultságként értékelte, amelyet a bíróság nem vizsgálhat felül, viszont arra az esetre szűkítette a károsult választási jogát, amikor két különböző károkozóval szemben léphet fel különböző felelősségi alapon.²⁵ Ezzel az állásponttal Novotni Zoltán a rekodifikáció alapján érvényesülő non-cumul elv hazai előfutárának tekintendő.²⁶

A korábbi jogirodalomban megfogalmazódott az a nézet, hogy több alkalmazható felelősségi alakzat közül a károsult védelme érdekében a szigorúbbat célszerű alkalmazni, és ettől a bíróságok sem zárkóztak el.²⁷ Az 1959-es Ptk. alapján ez a megfontolás egyedül a veszélyes üzemi felelősségnek adott volna elsőbbséget a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséghez képest. A rekodifikáció eredményeként azonban a kontraktuális felelősség sem kevésbé szigorú, mint a fokozott veszéllyel járó tevékeny-

---

²³ Fuglinszky Ádám a kétféle felelősség közös vonásaiként említi a kárigény elévülési idejének azonos hosszát, a felelősségkizárás és -korlátozás azonos szabályait, azt, hogy „még ha kisebb eltérésekkel is, de mindkét felelősségi rezsimben megtalálható az ún. előreláthatósági korlát”, és „a kontraktuális és a deliktuális alakzatok – kevés kivétellel – egyaránt kimentési jellegűek.” Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 65. o.

²⁴ Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966, 65. o.

²⁵ Novotni Zoltán: A szerződésszegés és a szerződésen kívüli károkozás elhatárolása a felelősségbiztosításoknál. Biztosítási Szemle, 1977/7–8. sz., 202–207. o. és 1977/9. sz., 252–260. o.

²⁶ Eörsi és Novotni álláspontját összehasonlító jelleggel bemutatja Miskolczi Bodnár Péter: A kontraktuális és deliktuális kártérítés elhatárolása különös tekintettel Novotni Zoltán álláspontjára. In: Miskolczi Bodnár Péter (szerk.): In memoriam Novotni Zoltán. Novotni, Miskolc, 2003, 135–174. o.

²⁷ „A korábbi Ptk.-ban nem volt olyan norma, amely tiltotta volna ezt, szakirodalmi állásfoglalások alapján pedig úgy tűnik, hogy a bíróságok általában lehetővé tették a deliktuális igényérvényesítést szerződő partnerek között is azokban az esetekben, amikor a deliktuális felelősségi alakzat kedvezőbb volt a károsult számára.” Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 64. o.

ség folytatójának a felelőssége. A non-cumul elv „mögött az a megfontolás húzódik, hogy a kontraktuális kártérítési felelősség az új felelősségi rendszerben annyira közel kerül az üzembentartó felelősségéhez, hogy a választásnál és a döntésnél ez a mozzanat nem jelenti a mérleg nyelvét. Egy adott káreset megítélésénél mind a kimentés, mind a megtérítendő károk tekintetében ugyanarra az eredményre lehet jutni.”²⁸ Az a korábbi cél tehát, hogy több felelősségi alakzat közül a szigorúbbat alkalmazzák, a Ptk. alapján már nem indokolja a veszélyes üzemi felelősség választását a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséghez képest. Mivel a deliktális felelősségi alakzatok közül a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség szabályai a legszigorúbbak, a kontraktuális és a deliktális felelősség közötti választási lehetőség fenntartása nem volt indokolható a szabályok szigorúságával. Az idézett logikai okfejtés alapján Kemenes István az ingyenes szerződés megszegése alapján fennálló kontraktuális felelősségnek nem tulajdonít a veszélyes üzemi felelősséget kizáró hatást.²⁹

A Ptk. 6:145. §-a – francia és quebeci mintát követve³⁰ – nem teszi lehetővé a választást azonos felek közötti jogviszonyban.³¹ Felhívjuk azonban a figyelmet arra, hogy a károsultnak a rekodifikáció után is kétféle kárigénye van olyan esetekben, amikor kárának megtérítését más károkozótól igényelheti akkor, ha szerződésszegéssel okozott károk megtérítése iránt indít pert, mintha szerződésen kívüli kárait érvényesíti a keresetlevélben. Ilyen kettősség áll fenn a szavatossági alapon nem rendeződött hibás teljesítés miatt az eladóval szembeni kontraktuális felelősség és a gyártóval szembeni termékfelelősségi igény között, ahol az utóbbi egy speciális deliktális felelősség.³² A szűk körben fennálló választás lehetőségére azért is érdemes felhívni a figyelmet, mert a témával foglalkozó jelentősebb tanulmányok egy része csak a non-cumul főszabályra utal, nem említve a kivételes választási lehetőséget.³³

²⁸ Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyvről. Jogtudományi Közlöny, 2013/5. sz., 240. o.

²⁹ „Véleményem szerint a jogalkotói szándék ingyenes szerződések megszegésével okozott károk esetén nem irányult a párhuzamos kártérítési igények kizárására.” Kemenes István: A kontraktuális kártérítés egyes kérdései. Magyar Jog, 2017/1. sz., 7. o.

³⁰ „Ezzel a törvény elfogadja a francia jogban többséginek tekinthető és a Quebec új polgári törvénykönyvében (1458. cikk) is elfogadott *non-cumul* elvet.” Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyvről. Jogtudományi Közlöny, 2013/5. sz., 240. o.

³¹ A *non-cumul* elvről lásd részletesebben Pusztahelyi Réka: A veszélyes üzemi felelősség egyes kérdései az új Ptk. rendszerében. Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXIII. (2015), továbbá nemzetközi összehasonlítás alapján a magyar szabály részletes kritikáját adja és alternatív megoldási javaslatokat is tartalmaz Pusztahelyi Réka: Igényhalmazok a szerződésszegési jogkövetkezmények rendszerében, különös tekintettel a Ptk. 6:145. §-ára. Pro Futuro, 2016/2. sz., 60–76. o.

³² „A non-cumul-elv [...] a Ptk. szerint csak abban az esetben érvényesül, ha a kártérítési igény kötelezettje mindkét, kollízióba kerülő felelősségi rendszer szerint azonos személy. Mivel pedig a szerződésszegő partner és a termékfelelősség alanya különböző személy, a károsult számára meg kell engedni a választás lehetőségét: kártérítési igényt támaszt-e a termék gyártójával/importálójával szemben a termékfelelősség szabályai szerint, vagy szerződésszegési kárigényt érvényesít partnerével szemben.” Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyvről. Jogtudományi Közlöny, 2013/5. sz., 240. o.

³³ Kemenes István: A kontraktuális kártérítés egyes kérdései. Magyar Jog, 2017/1. sz., 1. o.

5. A deliktuális és a kontraktuális felelősség szétválása

Ebben a pontban arra keressük a választ, hogy mire vezethető vissza és milyen célokat szolgál a kétféle felelősség szabályainak különbsége. A rövid külföldi kitekintésen és korábbi magyar jogtudósok álláspontjának ismertetésén túl a kodifikációs dokumentumokban és a Ptk. elfogadását követően megjelent tudományos művekben hivatkozott körülményeket is összefoglaljuk. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a szerzők és dokumentumok az érvekre és célokra többnyire egymással szoros összefüggésben hivatkoznak, de ebben a pontban igyekeztünk – az áttekinthetőség érdekében – külön-külön bemutatni a legapróbb elemeket is, amelyek valamilyen szerepet játszottak a rekodifikáció során. Áttekintésünkben igyekszünk hűen követni az időrendet, így bemutatjuk a mai nézetek előzményeit is.

5.1. A szerződésszegéssel okozott károk és a szerződésen kívüli károk eltérései, és az értük való felelősség különbségei

A kontraktuális és deliktuális felelősség különbségének okára vonatkozó magyarázatok közül az első csoportban olyan érveket említünk, amelyek arra igyekeznek választ adni, hogy miben különbözik a két helyzet, mi szolgál alapul a jogkövetkezmények differenciálódására.

5.1.1. A német jogirodalom álláspontja

A német jogirodalom szerint a szerződésen kívüli felelősség csupán egyfajta kötelezettséget tartalmaz, míg a szerződésszegésért való felelősség két különböző kötelezettséget.³⁴ A szerződésen kívüli kárfelelősségnek nincsenek előzményei, csak a károkozás miatti kártérítési kötelezettség létezik. A szerződésszegésért való felelősség esetén az elsődleges kötelezettség a szerződésbe foglalt szolgáltatás teljesítése, míg a másodlagos kötelezettség a szerződésszegés esetén fizetendő kártérítés. Mindaddig, amíg a szerződő fél szerződésszerűen teljesíti a szerződésből fakadó kötelezettségeit, nem kell kártérítést fizetnie, azaz a másodlagos kötelezettségre nem kerül sor. „[...] a szerződésszegésből eredő kártérítés teljesítése elvben nem mentesít a szerződési kötelezettség teljesítésének kötelezettsége alól.”³⁵

---

³⁴ Jansen, Struktur des Haftungsrechts (2003); Kötz, Hein – Wagner, Gerhard, Deliktsrecht, zehnte neu bearbeitete Auflage, Luchterhand, Wolters Kluwer Deutschland, München, 2006, 4. munkáját idézi Szalma József, Szerződésen kívüli (deliktuális) felelősség az európai és a magyar magánjogban. Budapest, ELTE ÁJK, Miskolc, Bíbor, 2008, 362. o.

³⁵ Szalma József: Felelősség a szerződésszegésért. Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXIII., 2015, 348. o.

A francia jogelmélet szerint a szerződési felelősség esetében is csak egy kötelezettség létezik, mivel a kártérítés nem új kötelezettség, hanem az elsődleges kötelezettség megszegésének a szankciója.³⁶

Álláspontunk szerint a kártérítés mindkét esetben szankció, ráadásul a német megközelítés elfogadásából sem következne automatikusan az, hogy a szerződéses jogviszonyban korábban fennálló, megszegett kötelezettségekre tekintettel a kárkötelem lebonyolítására ne vonatkozhatnának ugyanolyan szabályok, mint egy előzmény nélküli kárkötelemre.

5.1.2. Előzetes jogviszony léte vagy hiánya

Szladits többféle szempontból csoportosította a kártérítéseket. Elsőként keletkezésük szerint tett különbséget. „A kártérítés keletkezési alapjai szerint különböztethetünk eredeti és másodlagos kártérítési kötelmek között. [...] Azokban az esetekben, amikor a kártérítés a kötelemnek másodlagos tartalma, az eredetileg valamely más tárgyra irányuló kötelem annak következtében változik át kártérítéssé, hogy az adós a kötelmet megszegte. Ez az ún. felváltó szolgáltatás. Más esetekben az eredeti kötelmi szolgáltatás mellé lép a kártérítés, mint tetéző szolgáltatás.”³⁷ „A felek között eleve, a jogsértést megelőzően már jogviszony áll fenn a szerződésesség esetén, míg a tiltott cselekményeknél ez a mozzanat hiányzik” írta Eörsi Gyula.³⁸ Ezek az álláspontok a német megközelítés szellemiségét tükrözik, melynek napjainkban is van követője.³⁹

Némiképp ellentmond ennek az, hogy a kontraktuális felelősség kivételesen alkalmazható akkor is, ha a felek között nem volt a károkozást megelőzően jogviszony, pl. mert nem jött létre a szerződés, vagy nem a felek között jött létre olyan szerződés, amelynek egyik szereplője egyben a kárkötelemnek is részese.

³⁶ A francia jogra nézve lásd pl. Salleiles, La responsabilité précontractuelle, – á propos une étude nouvelle sur la matière, Revue trimestrielle de droit privé, 1907, H. et. L. Mazeaud, Traité pratique de la responsabilité civile delictuelle et contractuelle, 4 e édition, 1957, 127–145. o., idézi Szalma József: Szerződésen kívüli (deliktuális) felelősség az európai és a magyar magánjogban. Budapest, ELTE ÁJK, Miskolc, Bíbor, 2008, 362. o.

³⁷ Szladits Károly: A magyar magánjog vázlatja II. Grill, Budapest, 1933, 66. o.

³⁸ Eörsi Gyula: Elhatárolási problémák az anyagi jogi felelősség körében. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962, 18. o. Máshol így ír: „Szerződésesség esetén a felek között a károkozást megelőzően konkrét jogviszony állott fenn, amelynek keretében a felek meghatározott, körülírt kötelezettségeket vállaltak el, más károkozásfajták esetében azonban megelőzően csupán egy olyan absztrakt és latens jogviszony áll fenn, amely általában kötelez a törvény rendelkezései alapján a szocialista együttélés követelményeinek teljesítésére, és ezen belül a kármegelőzésre, kárelhárításra.” Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966, 66. o.

³⁹ „[...] a koncepcionális változásnak az az oka, hogy a kártérítési felelősségnek eltérőek a gyökerei a kontraktuális és a deliktuális felelősség esetében. Az eltérő kiinduló helyzetből adódik, hogy a károkozó magatartás más természetű a két területen. A döntő különbség az, hogy a kontraktuális felelősséget egy önként, tudatosan, átgondoltan vállalt szerződéses kötelezettségvállalás megszegése alapozza meg. Ez a feltétel a deliktuális felelősség esetén hiányzik.” Bodzási Balázs: A gazdasági társaságok tagjainak felelőssége az új Ptk. alapján. Csőd, felszámolás, válság, 2013/3–4. sz., 56–64. o.